

14.11.2018

Засідання Президії НАН України

Учасники чергового засідання Президії НАН України заслухали доповідь заступника директора Інституту історії України НАН України члена-кореспондента НАН України Г. Боряка «Діяльність Комісії для вироблення законопроекту про заснування УАН та її роль у створенні Академії» ([Національна академія наук України](#)).

Перед виголошенням доповіді академік НАН України А. Наумовець звернув увагу присутніх, що 100 років тому у цей день відбулася знаменна історична подія – Гетьман України Павло Скоропадський затвердив ухвалений Радою Міністрів Закон Української держави про заснування Української академії наук у місті Києві. Заснування Академії стало закономірним результатом патріотичної діяльності кількох поколінь українських вчених, які спрямовували свої зусилля на інтелектуальне самоствердження нації. Створення Академії заклало основи потужного розвитку науково-технічного потенціалу нашої Батьківщини, піднесення вітчизняної науки, освіти, культури. Важливою віхою на шляху створення Академії була діяльність Комісії для вироблення законопроекту про заснування УАН, яка працювала з 9 липня по 17 вересня 1918 р.

У доповіді члена-кореспондента НАН України Г. Боряка було зауважено, що історія Академії є значно ширшою, ніж її офіційний столітній термін. Адже формування академічної спільноти на теренах нашої країни органічно пов'язане з долею багатьох поколінь українських інтелектуалів, які своєю невтомною працею уможливили цьогорічний академічний ювілей. Вагома роль у становленні академічної науки в Україні належить Науковому товариству імені Шевченка, яке було засноване у Львові 1873 р. Біля витоків Товариства стояли Олександр Кониський, Михайло Грушевський, Олександр Барвінський, Іван Франко, Володимир Гнатюк, Іван Пулюй, Іван Горбачевський, Володимир Кубійович, Іван Раковський та багато інших. Саме в ньому було створено фундамент для розвитку національної історичної науки, етнології, мовознавства, енциклопедистики, української наукової термінології.

Було особливо відзначено ключову роль Комісії для вироблення законопроекту про заснування УАН. Адже саме діяльність цієї Комісії заклала як організаційні засади, так і правові підвалини у будові Української академії наук. Її фундаторами були міністр народної освіти та мистецтв за доби Української Держави Павла Скоропадського, відомий історик права Микола Василенко і визначний природознавець, дійсний член Російської АН Володимир Вернадський.

До складу Комісії увійшли визначні вчені – академік Володимир Вернадський (голова), заслужений професор Харківського університету Дмитро Багалій, заслужений професор Томського університету Микола Кащенко, ординарні професори Університету св. Володимира Богдан Кістяківський і Йосип Косоногов, ординарний професор Лазаревського

інституту східних мов Агатангел Кримський, ординарний професор Петроградського політехнічного інституту Степан Тимошенко, ординарний професор Українського державного університету у Києві Михайло Туган-Барановський, представники Українського наукового товариства – професори Григорій Павлуцький, Євген Тимченко, Павло Тутковський та інші визначні вчені.

Робота Комісії розпочалася 9 липня 1918 р., у ході якої із програмною промовою виступив В.І.Вернадський. Його виступ окреслив найважливіші проблеми та завдання щодо опрацювання проекту майбутньої Академії, а також початкові організаційні заходи. Передусім В. Вернадський обстоював позицію, що УАН має бути самоврядною, проте неодмінно державною установою з відповідним сталим фінансуванням, з широкими координаційними та експертними функціями. Він розумів місце та роль Академії у державному бутті України як найвищої наукової установи та загальнонаціонального центру інтелектуального та культурного життя.

Крім того, він відстоював тезу, що академічне життя повинно розгортатися синхронно з передовими духовними та матеріальними вимогами не лише української, а й світової людності.

Влітку 1918 р. Комісія опрацювала не тільки проект статуту УАН, а й склала робочі проекти трьох відділів майбутньої Академії. Так була окреслена базова організаційна структура Академії. Перший відділ – історично-філологічних наук, другий відділ – фізично-математичних наук, третій відділ – соціальних наук.

Доповідач підкреслив, що у 100-річний ювілей Академії, коли сучасна Україна переживає складні економічні та політичні трансформації, не можна не згадати фундаторів Академії і членів Комісії. Саме вони були засновниками Академії і конституювали її 14 листопада 1918 р. Ця хронологічна віха стала початковою точкою відліку славетної сторічної історії Академії.

Академік НАН України А. Наумовець від імені присутніх подякував члену-кореспонденту НАН України Г. Боряку за змістовну доповідь, відзначивши, що робота Комісії для вироблення законопроекту про заснування Української академії наук мала надзвичайно важливе значення для окреслення концепції та правових засад діяльності УАН, її організаційної структури, становлення Академії як провідного наукового центру держави, й побажав колективу Інституту історії України НАН України подальших успіхів у дослідженні початкового етапу історії Академії.